

VITA

Inkább egy kézszorítás

Néhány évvel ezelőtt egy char-tás tüntetésen valahogy **Eörsi István** mellé sodródtam. Mivel tisztelője vagyok a független gondolkodónak és mindig nagy szellemi izgalommal olvasom metsző stílusú, fontos dolgokról szóló írásait, hirtelen felöltött bennem, hogy odamegyek hozzá, bemutatkozom és megszorítom a kezét. Ez a gesztus nagyon illett volna akkori hangulatunkhoz: a Horthy-korszak Antall-féle reinkarnációját el- és megvető baloldali és liberális értelmiség számára jó érzés volt ez az együttlét, kollektív megerősítése és demonstrálása a progresszív erők összetartozásának – szellemi és ideológiai kötődésünktől és politikai platformunktól függetlenül. A kézszorítás mellett azt is elmondtam volna neki, hogy nagyon sok kérdést én egészen másként látok mint ő, de ez mit sem változtat az iránta érzett tiszteletemen. Aztán néhány közeli ismerőse megelőzött, **Eörsi István** hirtelen egy baráti társaság közepén találta magát, én meg illedően hátrahúzódtam.

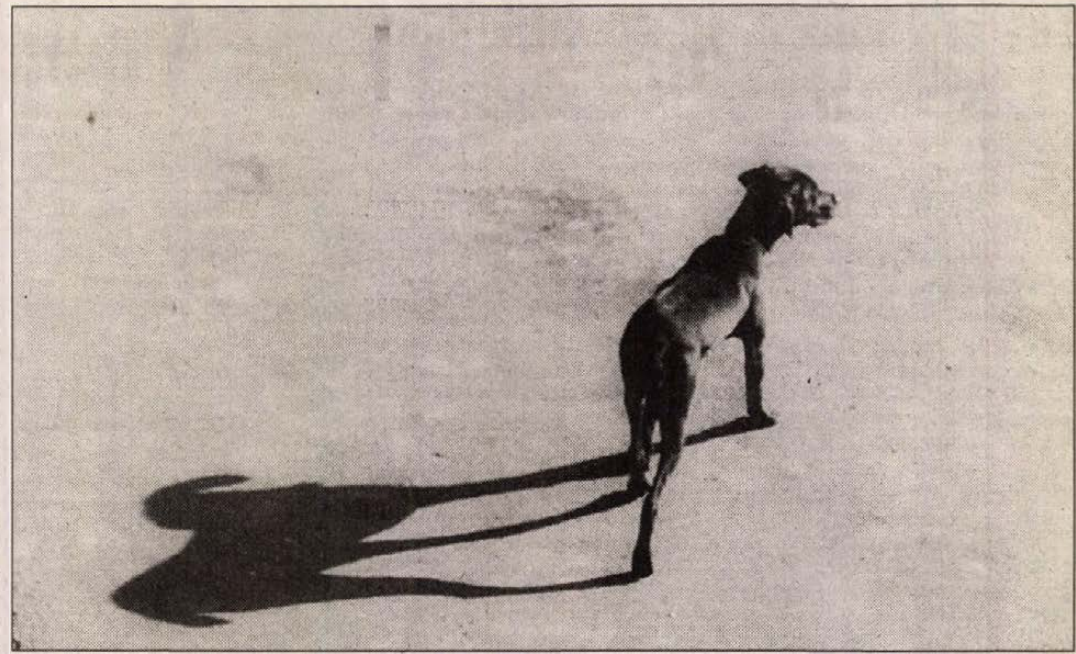
Ez a kis epizód jutott eszembe, amikor legutóbbi izgalmas cikkét elolvassam; ebben az író nyilvános önkritikát gyakorol egy szűk körben elhangzott indulatos felszólalása miatt. (Ő, ez a manapság szokatlan következetesség: magához is olyan szigorú, mint másokhoz – többek között ezért is szeretem.) **Eörsi** a Népszabadság szeptember 21-i számában azonban nemcsak önkritikát gyakorol, hanem meg is magyarázza „stílári és gondolati kisiklásának okait”. Ezen a ponton a *confessio* közügyé válik – gondolom, ez indokolja a publikálást is –, tehát nem felesleges néhány gondolatához hozzászólni.

Eörsi hatalmas vehemenciával támadja a miniszterelnök tanácsadó testületét. Véleménye szerint ez a tudós testület fogja „szentesíteni” Horn Gyula rögtönzéseit. Az elmúlt évek történéseit elemezve nem na-

gyon hihető, hogy az MSZP elnöke improvizál, hiszen pártját eléggé megtépzott pozícióból szívós munkával vezette győzelemre négy év alatt. Ha rögtönöz, abban is benne van a tudatos, dörzsölt, profi politikusi rutinja; akkorát nem kockáztat, hogy veszítsen. S ennek semmi köze a tanácsadó testülethez: a miniszterelnök felszólal, véleményt mond, nyilatkozik, mikor mi adódik. Becsületére legyen mondva, a tanácsadó testületet nem, vagy nem csak aszerint válogatta ki, hogy ki mennyire kötődik hozzá vagy a szocialistákhoz. (Persze nem meglepő, hogy a bukott keresztény-nemzeti kurzus mellett önmagukat exponált szakértők nem kerültek be.) Nos, véleményem szerint ez a testület semmit sem szentesít, sem a jó, sem a rossz döntéseket, azaz a miniszterelnök és a kormány felelősségén mit sem változtat. A tanácsadó testület létrehozását **Eörsivel** ellentétben én azzal magyarázom, hogy Horn Gyula túl akar látni a kormányzati és pártforumok sokszor izolált, belterjes szellemkörén, s más dimenziókat, egyéb szempontokat is figyelembe kíván venni. Micsoda váltás ez az Antall-rezsimet kiszolgáló rokoni-baráti-iskolai mamelukokhoz képest, akik mély áhitattal próbálták kitalálni a miniszterelnök által elvárt gondolatokat. Azoknak, akik Horn Gyula tanácsadó testületében ülnek (ingyen, azaz *társadalmi munkában*...), nincs szükségük a miniszterelnök egyetértésére: anyagilag és emberileg függetlenítették magukat mindenféle hatalomtól, szakmai kvalitásukat a „verseny-szféra” is elismeri, egzisztenciájuk nem függ semmilyen kormánytól.

Hogy némelyikük „már a Kádár-rendszerben is...”? Hogy az MSZP-frakcióban (pártban) sokan vannak, akik már korábban is...? Hogy tagjai voltak az akkori MSZMP-nek, azaz „komcsik”...? Hát, végső soron nem a

népet váltották le, hanem a rendszert, az emberek ittmaradtak. S idén májusban a választók többek között azokat is hatalmi pozícióba emelték, akiket csak a rendszerváltás mesterségesen felajzott, lázas állapotában, mintegy tévedésből küldtek el. Tetszik, nem tetszik, ők a késő Kádár-kor körülményei között nőttek ki magukat, váltak esetenként akár országos vezetővé, szakmai sikereket értek el itthon és külföldön, karriert csináltak. Az a rendszer sok mindenben megcsontosodott, ők azonban nem. Egyesek kevéssé, mások jobban túlléptek a kor keretein, de azt a korszakot többek között ennek az elfogadása, lehetővé tétele is jellemezte, – jöllehet **Eörsi István** és elbarátai ebből semmit sem tapasztalhattak. Tízmilliónyi talán tízmillióféleképpen éltük meg azt a kort, a Hárs István féle rádiót és az Úttörővasutat is beleértve. Az összkép nyilvánvalóan sokkal plasztikusabb és ellentmondásosabb, mint azt saját egyéni sorsunkból és élettapasztalatunkból kikövetkeztethetnénk. Ha ma a demokrácia visszahozza a nyolcvanas évek sikerembereit, ha a lakosság jelentős része saját élettapasztalatai alapján másként ítélkezik a „komcsikról”, mint a sok meghurcoltatást, jogtalanságot, mellőzést átélt **Eörsi István**, akkor ez nem a három évtizedes Kádár-korszak erkölcsiszellemi rehabilitációja, csak kijózanodás egy elbaltázott, az Antall-kurzus jóvoltából félresiklott rendszerváltás hamis mámorából. S nem mellékes, hogy ugyanez a demokrácia – a választási eredmény és felmérések igazolják – többségében a szocialista-liberális koalíciót kívánta kormányzati pozícióba hozni. Ennek alapján van, aki úgy vélekedik: éppen most kezdődik az igazi rendszerváltás. Talán éppen most kerül minden a helyére: a valamikor demokratikus ellenzék kormányzati szerepe is alkalmas komprom-

misszum- és együttműködési készséget mutat az egykori létező szocializmus roncsaiból kiemelkedett korszerű szocialista-szociáldemokrata irányzattal. Ezért vitázom **Eörsivel**, aki a Kádár-rendszer restaurációját, a rendszerváltozás ideológiai felszámolását emlegeti emberileg érthető, ám közéletileg mégiscsak megalapozatlan indulattal.

Eörsi cikkének van egy másik lényeges pontja, amit – bár némileg eltérő megvilágításban, – de én is fontosnak tartok. Az új koalíció igencsak nagyvonalúan viszonyul az előző kormányzat botrányos ügyeihez. **Eörsi** a szabaddemokraták feje fölött a szocialisták és a bukott „nemzeti erők” között megkötött egyezményre tippel, mondván „Mi szemet húnnyunk a ti disznóságaitok fölött, ha ti se bolygatjátok a mieinket”. Véleményem szerint széles társadalmi igény van arra, hogy az előző kormányzat szárnyai alatt vagy hallgatlagos tudomásulvételével megtörtént politikai és gazdasági disznóságok éppúgy nyilvánosságra kerüljenek, mint a jelenlegi kormányzat erkölcsstelségei – ha lesznek ilyenek. Az elhallgatás nem le-

het a különböző kormányzati és ellenzéki erők alkujának, megállapodásának a tárgya: a demokratikus intézményrendszer védelmében kell a lakosságot tárgyyszerűen tájékoztatni – az adott kormányzat politikai platformjától függetlenül. Am **Eörsivel** ellentétben én nem valamiféle titkos megállapodásnak vagy a társadalmi nyugalom feltésének, hanem túlzott és érthetetlen óvatkodásnak, a demokratikus hatalomgyakorlás mániakus demonstrálásának tartom, ha a jelenlegi kormányzat nem tisztázza többek között az 1992. október 23-i Göncz-ellenes tüntetés körülményeit, vagy – hogy aktuálisabb témát említsek – megjegyzés és kritika nélkül túri az ellenzékbe szorult reakció parlamenti obstrukcióját – legyen elég csak az expo vagy az önkormányzati törvény körüli huzavonára utalnom. (Számomra már a parlament nyári szünete előtt, az új médiaelnökök kinevezésekor nyilvánvaló volt, hogy az ellenzék időhúzásra játszik és az exlex állapot minél tovább történő fenntartását kívánja a rádióban és a tévében. A mindenki által áhitott hatpárti megegyezést megelőző

kormányfői előterjesztést ezért én nem bakinak, hanem egy tudatos, az obstrukciós zsákutcát elkerülő miniszterelnök lépésének tekintem. Az eredményt tessék lemérni a televízió és a rádió műsorán.) És nevének kell nevezni a dolgokat, méghozzá mindkét oldalon, s ha az ellenzék nem válogat az eszközökben, ha tudatosan teszi próbára a koalíciós kormány önfegyelmét, azaz provokál, akkor semmi sem indokolja, hogy a kormányzat tárgyyszerű elemzés és kritika nélkül hagyja az onnan érkező, esetenként durva hangú, összehangolt támadásokat. Félreértések elkerülése végett: természetesen nem kívánom vissza az előző kormányzat pókhendi és lekezelő stílusát és nagyra értékelem a hatalom önmegtartóztatását is, de ez a visszafogottság már-már balgaságnak tűnik.

Szóval, van amiben egyetértünk **Eörsi Istvánnal**, van amiben nem, de azért feltétlenül tisztelem és becsülöm őt. És remélem, elfogadja tőlem (ha tetszik: egy komcsitól) a chartás tüntetésen akkor elmaradt kézszorítást is.

Lázár T. András